

DOCUMENTS

TIPUS: Sol·licitud
NOM: Altres documents (1) - signed_2024-01-31_Prop Llei del Raonador ciutada?
UNITAT: Serveis Generals
ORIGEN: Administració
CODI SEGUR DE VERIFICACIÓ: 2b20ba7f-280b-474a-8b81-038a82181a31
IDENTIFICADOR: ES_XXXXXXXX_2024_000000000000000000000000040119
ESTAT D'ELABORACIÓ: Definitiu

REFERÈNCIES

EXPEDIENTS: C1300-0043/2024 - 31/01/2024 13:22
REGISTRE D'ENTRADA: 0077-2024 - 31/01/2024 13:22
SIGNATURES
JUDITH SALAZAR ÁLVAREZ: 31/01/2024 12:55
CONSELL GENERAL (SIGNATURA): 31/01/2024 13:22

CONSELL GENERAL
PRINCIPAT D'ANDORRA

Grup Parlamentari Socialdemòcrata

M.I. Sr. Carles Ensenyat Reig
Síndic General
CONSELL GENERAL

Andorra la Vella, 31 de gener del 2024

Molt Il·lustre Senyor,

La sotasignada, Judith Salazar Álvarez, consellera general i presidenta del Grup Parlamentari Socialdemòcrata, adjunt acompanya la *Proposició de llei del Raonador del ciutadà* perquè sigui tramitada d'acord amb el que disposen els articles 102 i següents del Reglament del Consell General.

D'acord amb el que estableix l'article 103.1 de l'esmentat Reglament, la Proposició de llei ve acompanyada d'una exposició de motius.

Aprofito l'avinentesa per testimoniar a Vostra Molt Il·lustre Senyoria la meva més distingida consideració,

Judith Salazar Álvarez
Presidenta i consellera general
Grup Parlamentari Socialdemòcrata

DOCUMENTS

TIPUS: Sol·licitud
NOM: Altres documents (1) - signed_2024-01-31_Prop Llei del Raonador ciutada?
UNITAT: Serveis Generals
ORIGEN: Administració
CODI SEGUR DE VERIFICACIÓ: 2b20ba7f-280b-474a-8b81-038a82181a31
IDENTIFICADOR: ES_XXXXXXXXX_2024_000000000000000000000000040119
ESTAT D'ELABORACIÓ: Definitiu

REFERÈNCIES

EXPEDIENTS: C1300-0043/2024 - 31/01/2024 13:22
REGISTRE D'ENTRADA: 0077-2024 - 31/01/2024 13:22
SIGNATURES
JUDITH SALAZAR ÀLVAREZ: 31/01/2024 12:55
CONSELL GENERAL (SIGNATURA): 31/01/2024 13:22

Grup Parlamentari Socialdemòcrata**Proposició de llei del Raonador del ciutadà****EXPOSICIÓ DE MOTIUS**

Des del 1998, la *Llei de creació i funcionament del raonador del ciutadà*, ha estat modificada en diverses ocasions. El primer cop, a l'any 2010, el Consell va voler reforçar l'àmbit d'actuació del raonador obeint a una recomanació de l'Assemblea Parlamentària del Consell d'Europa que ja recomanava als Estats membres de considerar el nomenament d'un mediador especial pels menors, als efectes de poder informar-los i assessorar-los en l'exercici dels seus drets. A l'any 2017 però, la reforma de la llei va tenir en compte múltiples fonts: 1) el Conveni relatiu als drets de les persones amb discapacitat, adoptat per l'Assemblea General de les Nacions Unides, que recomanava la designació d'un mecanisme independent per promoure, protegir i supervisar l'aplicació del Conveni, tasca que finalment se li va encomanar al raonador i; 2) i les recomanacions del 2012 de la Comissió Europea contra el Racisme i la Intolerància (ECRI) del Consell d'Europa que van estendre en un primer moment les seves funcions en l'àmbit de la lluita contra el racisme, la discriminació racial, la xenofòbia, l'antisemitisme i la intolerància a escala nacional, i en un segon moment, va fer efectiva la seva competència no només al sector públic, sinó també al sector privat.

Més recentment, la Comissió europea per a la democràcia a través del dret (Comissió de Venècia) va emetre l'opinió n° 1094/2022, de 24/10/2022, en la que proposava diversos canvis a l'actual Llei del raonador per tal d'adequar la institució als anomenats "Principis de Venècia", adoptats el 15-16/03/2019 durant la 118ª sessió plenària de la Comissió, dotant així a la institució dels més alts estàndards de garanties que estableix el Consell d'Europa en relació a aquest tipus d'institucions.

Així, i en primer lloc, es recull l'estatus d'autoritat del raonador, es reafirma la seva independència, i se'l faculta per a impugnar la constitucionalitat de les lleis i reglaments que puguin afectar els drets subjectius protegits en la Constitució. També s'amplien, a l'interès general i a la protecció dels drets humans en sentit ampli, els supòsits que habiliten competencialment al raonador del ciutadà per a intervenir prop de les entitats privades i se li encomana específicament promoure les relacions amb la societat civil en general i, en particular, amb totes aquelles organitzacions no governamentals vinculades en la promoció dels drets humans. S'inclouen, dins els requisits per al nomenament, els criteris essencials per a la selecció del raonador i es reforça el concurs de mèrits per a la selecció de forma que esdevé públic i transparent, basat en el mèrit, en criteris objectiu i previstos en la llei. D'altra banda, es precisa als efectes de la remuneració que aquesta ha de ser adequada i suficient per a l'exercici de les funcions i que s'ha de correspondre amb l'alt rang de la institució i se li ofereix la possibilitat de presentar a l'aprovació del Consell General un projecte de pressupost que sigui suficient, tant a nivell de recursos econòmics com humans, per desenvolupar de manera eficaç i eficient les seves competències. Tanmateix, s'han introduït totes aquelles esmenes menors que recomanava l'opinió de la Comissió de Venècia i que venien a reforçar la institució.

En darrer lloc, s'atorguen eventuais efectes suspensius dels terminis per a formular recurs administratiu o judicial a les queixes o reclamacions que es formulin davant la institució, de forma que les actuacions del raonador esdevinguin eventuais mecanismes de resolució extrajudicial de conflictes. Tanmateix es fa necessari un criteri harmonitzador que unifiqui formalment tots els texts legislatius. En aquest sentit, pel que fa a l'àmbit formal, s'incorpora un índex i es reestructura la llei de manera que es suprimeixen els anteriors tres títols i nou capítols en dos únics títols. Per consegüent, s'organitza l'articulat atenent a la nova distribució

DOCUMENTS

TIPUS: Sol·licitud
NOM: Altres documents (1) - signed_2024-01-31_Prop Llei del Raonador ciutada?
UNITAT: Serveis Generals
ORIGEN: Administració
CODI SEGUR DE VERIFICACIÓ: 2b20ba7f-280b-474a-8b81-038a82181a31
IDENTIFICADOR: ES_XXXXXXXX_2024_000000000000000000000000040119
ESTAT D'ELABORACIÓ: Definitiu

REFERÈNCIES

EXPEDIENTS: C1300-0043/2024 - 31/01/2024 13:22
REGISTRE D'ENTRADA: 0077-2024 - 31/01/2024 13:22
SIGNATURES
JUDITH SALAZAR ÀLVAREZ: 31/01/2024 12:55
CONSELL GENERAL (SIGNATURA): 31/01/2024 13:22

Grup Parlamentari Socialdemòcrata

per àmbits materials, de forma que es passa dels anteriors 22 articles als 20 actuals. Finalment, es titulen tots els articles.

Finalment, la multiplicitat de lleis relatives a la institució del raonador del ciutadà aconsella refundre-les totes en un sol text, que alhora incorpori també els canvis que aporta el present projecte de llei. Per tant, aquest nou text legislatiu consolida la *Llei de creació i funcionament del raonador del ciutadà de 4 de juny de 1998*, la *Llei 79/2010, del 25 d'octubre, de modificació de la Llei de creació i funcionament del raonador del ciutadà* i la *Llei 26/2017, del 23 de novembre, de modificació de la Llei de creació i funcionament del raonador del ciutadà, del 4 de juny de 1998*, és a dir, les tres lleis actualment vigents relatives a la institució del Raonador .

Títol I De la institució del Raonador del ciutadà

Article 1 Missió

El Raonador del ciutadà, que actua com a delegat o comissionat del Consell General, és una institució que té com a missions la defensa i la protecció dels drets i les llibertats fonamentals reconeguts a la Constitució, la supervisió del compliment i la defensa dels drets reconeguts en els convenis internacionals signats i ratificats pel Principat d'Andorra en els termes que estableix aquesta llei, en particular sobre els drets dels infants, de les persones amb discapacitat, i també la lluita contra la discriminació de tot tipus i contra les actituds racistes, xenòfobes, antisemites i intolerants.

Article 2 Independència i immunitat

1. El Raonador del ciutadà és una institució independent i compleix les seves funcions amb objectivitat i total independència, sense rebre o seguir cap instrucció de qualsevol altre autoritat.
2. En l'exercici de les funcions pròpies del seu càrrec, el raonador no pot ser perseguit —gaudeix per tant d'immunitat— per les opinions que manifesti ni pels actes que realitzi. La immunitat funcional del Raonador del ciutadà també es manté després d'abandonar la institució per a qualsevol acte comès en la seva funció oficial durant el seu mandat i s'estén a tots els funcionaris de la institució que prenen decisions, si escau. La immunitat només pot ser revocada pel Consell General amb el vot favorable de dues tercers parts dels membres del Consell.
3. El Raonador del ciutadà gaudeix d'estatut d'autoritat per tal de garantir la independència, imparcialitat i legitimitat de la institució.

Article 3 Funcions

1. El Raonador del ciutadà té les funcions següents:
 - a) Informar els ciutadans dels drets i les llibertats que la Constitució els reconeix, i vetllar pel seu compliment.
 - b) Vetllar perquè les actuacions i les violacions per omissió de les administracions públiques, s'adeqüin als principis fonamentals de defensa i protecció dels drets i les llibertats establerts a la Constitució.
 - c) Vetllar perquè les actuacions i les violacions per omissió de les administracions públiques, serveixin amb objectivitat l'interès general i se subjectin als principis de jerarquia, eficàcia, transparència i plena submissió a la Constitució i a la resta de l'ordenament jurídic andorrà.

Per administració pública cal entendre tots els nivells d'administració pública i aquells serveis públics proporcionats als ciutadans amb independència del proveïdor

DOCUMENTS

TIPUS: Sol·licitud
NOM: Altres documents (1) - signed_2024-01-31_Prop Llei del Raonador ciutadà?
UNITAT: Serveis Generals
ORIGEN: Administració
CODI SEGUR DE VERIFICACIÓ: 2b20ba7f-280b-474a-8b81-038a82181a31
IDENTIFICADOR: ES_XXXXXXXX_2024_000000000000000000000000040119
ESTAT D'ELABORACIÓ: Definitiu

REFERÈNCIES

EXPEDIENTS: C1300-0043/2024 - 31/01/2024 13:22
REGISTRE D'ENTRADA: 0077-2024 - 31/01/2024 13:22
SIGNATURES
JUDITH SALAZAR ÀLVAREZ: 31/01/2024 12:55
CONSELL GENERAL (SIGNATURA): 31/01/2024 13:22

Grup Parlamentari Socialdemòcrata

d) Impugnar, davant el Tribunal Constitucional, la constitucionalitat de les lleis o dels reglaments que puguin lesionar els drets individuals protegits constitucionalment o, davant la jurisdicció administrativa l'eficàcia dels actes administratius.

e) Assistir i ajudar, en la mesura del possible, l'administració de justícia en aquells procediments on es tractin temes de drets humans, proporcionant els seus coneixements i la seva expertesa en aquesta matèria, podent fins i tot actuar com “*amicus curiae*” quan ho cregui oportú.

f) Emetre recomanacions polítiques sobre diverses qüestions d'actualitat quan ho consideri adient, així com proposar als diferents organismes estatals competents, com el Govern o el Consell General, la signatura, la ratificació o l'adhesió als convenis més importants en matèria de drets humans.

g) Informar i aconsellar els menors d'edat sobre els drets i les llibertats que la Convenció sobre els drets de l'infant, adoptada per l'Assemblea General de les Nacions Unides el 20 de novembre de 1989, i els protocols opcionals o addicionals d'aquesta convenció que formin part de l'ordenament jurídic andorrà, els reconeix, i vetllar pel seu compliment. En aquest àmbit el Raonador del ciutadà proporciona informació, ajuda i assistència als menors d'edat, i intervé quan ho considera necessari. En concret, si arran de les investigacions que porta a terme conclou que hi pot haver indicis de la comissió d'infraccions penals, ho fa saber al Ministeri Fiscal.

h) Vetllar perquè l'actuació de les persones o les entitats públiques o privades, inclosos els mitjans de comunicació, respectin la igualtat de totes les persones, i perquè s'adoptin les mesures necessàries per evitar qualsevol tipus de discriminació, directa o indirecta, per raó de naixement, raça, nacionalitat, origen nacional o ètnic, color, sexe, religió, opinió filosòfica, política o sindical, discapacitat física o mental, mode de vida, costums, llengua, edat, gènere, identitat o orientació sexual, o qualsevol altra condició personal o social. També té per funció lluitar contra les actituds racistes, discriminatòries, xenòfobes, antisemites i intolerants.

i) Desenvolupar relacions i fomentar la cooperació amb la societat civil en general i, en particular, amb aquelles organitzacions no governamentals que es dediquen a la promoció i a la protecció dels drets humans, al desenvolupament econòmic i social, a la lluita contra el racisme, a la protecció de col·lectius particularment vulnerables (especialment nens, treballadors migrants, refugiats, persones amb discapacitat física i/o psíquica) o a àrees especialitzades.

S'entén per discriminació directa qualsevol diferència de tracte basada en una de les condicions esmentades al paràgraf anterior i que manca de justificació objectiva i raonable, és a dir, que no persegueix una finalitat legítima o que no hi ha proporcionalitat entre els mitjans emprats i la finalitat perseguida.

S'entén per discriminació indirecta el fet que un factor aparentment neutre, com ara una norma, un criteri o una pràctica, no pugui ser respectat amb la mateixa facilitat per persones que pertanyen a un grup determinat per qualsevol de les condicions esmentades al primer paràgraf d'aquesta lletra e, llevat que aquest factor tingui una justificació objectiva i raonable, tal com es defineix al paràgraf anterior.

En aquest àmbit, correspon al Raonador del ciutadà:

i) Proporcionar informació, ajuda i assistència a les víctimes de qualsevol discriminació o d'actituds racistes, xenòfobes, antisemites i intolerants perquè puguin fer ús dels mitjans o recursos escaients per a la defensa dels seus drets i interessos, i intervenir quan ho considera necessari. En concret, si arran de les investigacions que porta a terme conclou que hi pot

DOCUMENTS

TIPUS: Sol·licitud
NOM: Altres documents (1) - signed_2024-01-31_Prop Llei del Raonador ciutadà?
UNITAT: Serveis Generals
ORIGEN: Administració
CODI SEGUR DE VERIFICACIÓ: 2b20ba7f-280b-474a-8b81-038a82181a31
IDENTIFICADOR: ES_XXXXXXXX_2024_000000000000000000000000040119
ESTAT D'ELABORACIÓ: Definitiu

REFERÈNCIES

EXPEDIENTS: C1300-0043/2024 - 31/01/2024 13:22
REGISTRE D'ENTRADA: 0077-2024 - 31/01/2024 13:22
SIGNATURES
JUDITH SALAZAR ÀLVAREZ: 31/01/2024 12:55
CONSELL GENERAL (SIGNATURA): 31/01/2024 13:22

Grup Parlamentari Socialdemòcrata

haver indicis de la comissió d'infraccions administratives o penals, ho fa saber a l'autoritat administrativa competent o al Ministeri Fiscal, respectivament.

ii) Fer el seguiment del contingut i els efectes de la normativa que incideix en la lluita contra la discriminació i contra les actituds racistes, discriminatòries, xenòfobes, antisemites i intolerants; fer propostes de millora en relació amb aquesta normativa, i informar amb caràcter previ, preceptiu i no vinculant, sobre els projectes de llei i de reglament, i les proposicions de llei vinculats a la no-discriminació, el racisme, la xenofòbia, l'antisemitisme i la intolerància. Els informes també poden versar sobre documents estratègics, plans d'acció i polítiques governamentals vinculades a les matèries esmentades anteriorment.

iii) Promoure la sensibilització dels ciutadans en tot el que estigui relacionat amb la discriminació, el racisme, la xenofòbia, l'antisemitisme i la intolerància a través de la publicació dels documents i la informació oportuna, participar si escau en els programes de formació que es portin a terme en aquestes matèries, i donar suport a les activitats de les entitats i organismes que lluiten contra la discriminació, el racisme, la xenofòbia, l'antisemitisme i la intolerància, mitjançant la recepció i la presa en consideració eventual de les seves preocupacions i la constància en els informes corresponents.

Aquesta funció s'ha de desenvolupar amb esperit de diàleg i en col·laboració amb les entitats i els organismes concernits per la lluita contra la discriminació i les actituds racistes, discriminatòries, xenòfobes, antisemites i intolerants.

j) Informar, ajudar i aconsellar les persones amb discapacitat dels drets que el Conveni relatiu als drets de les persones discapacitades, adoptat per l'Assemblea General de les Nacions Unides el 13 de desembre del 2006, i els protocols opcionals o addicionals d'aquest Conveni que formin part de l'ordenament jurídic andorrà, els reconeixen, i vetllar pel seu compliment. En aquest àmbit, el raonador del ciutadà ha de:

i) Fomentar, fer el seguiment i supervisar l'aplicació del conveni esmentat exercint la funció estatal de control independent que s'hi estableix a l'article 33, apartat 2.

2. Les funcions assenyalades a les lletres g) i h) de l'apartat anterior d'aquest article s'exerceixen sense perjudici que en el futur també es puguin encomanar de forma concurrent a altres entitats o organismes independents que tinguin atribuïda la missió de promoure i defensar els drets humans.

3. Per acomplir les funcions relacionades a l'apartat 1 d'aquest article, el raonador del ciutadà recull i tramita les queixes i les reclamacions que concerneixen les relacions dels ciutadans amb les administracions públiques i les altres entitats i organismes públics del Principat d'Andorra.

No obstant això, quan es tracti de la defensa de l'interès general o dels drets humans -més concretament i amb caràcter enunciatiu, de la protecció dels drets dels menors d'edat i de les persones amb discapacitat, de la lluita contra el racisme, la intolerància i la discriminació- també rep i tramita les queixes i les reclamacions que concerneixen les relacions dels ciutadans amb les altres persones o entitats privades i fins i tot les continua malgrat la manca d'interès del reclamant si així ho considera adient per a l'interès general.

Article 4 Requisits i incompatibilitats

1. Qualsevol ciutadà de nacionalitat andorrana, major d'edat i que es trobi en ple ús dels seus drets civils i polítics, pot ser raonador del ciutadà.

DOCUMENTS

TIPUS: Sol·licitud
NOM: Altres documents (1) - signed_2024-01-31_Prop Llei del Raonador ciutadà?
UNITAT: Serveis Generals
ORIGEN: Administració
CODI SEGUR DE VERIFICACIÓ: 2b20ba7f-280b-474a-8b81-038a82181a31
IDENTIFICADOR: ES_XXXXXXXX_2024_000000000000000000000000040119
ESTAT D'ELABORACIÓ: Definitiu

REFERÈNCIES

EXPEDIENTS: C1300-0043/2024 - 31/01/2024 13:22
REGISTRE D'ENTRADA: 0077-2024 - 31/01/2024 13:22
SIGNATURES
JUDITH SALAZAR ÀLVAREZ: 31/01/2024 12:55
CONSELL GENERAL (SIGNATURA): 31/01/2024 13:22

Grup Parlamentari Socialdemòcrata

2. Els criteris essencials als que ha de respondre la selecció del raonador són l'alt caràcter moral, la integritat, els coneixements professionals i l'experiència apropiats, incloent l'àmbit dels drets humans i les llibertats fonamentals.

3. L'exercici del càrrec de raonador és incompatible amb l'exercici de qualsevol altre càrrec públic o polític, sigui electe o de designació; amb l'exercici de les carreres judicial o fiscal i amb qualsevol forma d'assessorament jurídic diferent del que comporten les seves funcions; amb l'exercici de qualsevol professió liberal, mercantil o laboral; amb càrrecs o funcions en organitzacions, associacions o societats, ja siguin públiques o privades i amb la condició de membre de qualsevol partit polític o organització empresarial i sindical.

4. El raonador s'ha d'abstenir d'intervenir en aquells casos en què concorri qualsevol de les causes d'abstenció o recusació previstes en el Codi de l'Administració i en la Llei qualificada de la justícia. Per aquest sol supòsit serà substituït per la persona que designi la Junta de Presidents dels Grups Parlamentaris del Consell General.

5. Durant l'exercici de les seves funcions, el raonador no pot concórrer com a candidat ni efectuar actes de propaganda política a cap elecció, ni general ni local.

6. Si s'incorre en causa d'incompatibilitat i no presenta renúncia, la vacant és declarada en la forma prevista en l'apartat 4 de l'article 9.

7. Quan existeix una causa d'incompatibilitat en la persona que hagi estat elegida raonador del ciutadà, abans de prestar jurament o promesa d'acatament davant el síndic general, ha de cessar en el càrrec o l'activitat objecte d'aquella incompatibilitat o bé haver obtingut l'excedència corresponent.

Si transcorreguts quinze dies d'ençà de l'elecció no ha donat compliment a l'establert en l'apartat anterior, s'entén que no accepta el nomenament.

Article 5 Nomenament

1. La selecció del Raonador del ciutadà respon a una convocatòria pública i s'articula a partir d'un procés de selecció objectiu i basat en el mèrit.

2. La persona que exerceix el càrrec de Raonador del ciutadà és nomenada pel Consell General amb el vot favorable de dues terceres parts dels seus membres, en primera votació. Si en una primera votació no s'assoleix aquesta majoria, queda elegit el candidat que, en una segona votació, obtingui el vot favorable de tres cinquenes parts.

3. Un cop elegit, el raonador del ciutadà ha d'establir un codi ètic de comportament en conformitat amb el que disposa el principi 9 dels Principis de Venècia.

Article 6 Mandat i cessament

1. El mandat del raonador del ciutadà és per un període de sis anys.

2. El mandat no és renovable.

3. El raonador del ciutadà ha de cessar en les seves funcions únicament en els casos següents:

a) Per renúncia expressa, feta per escrit, davant del síndic general.

b) Per defunció o incapacitat declarada judicialment. Si és a instància del Consell General, es requereix, per iniciar els tràmits de la incapacitació, la mateixa majoria que s'hagi establert per al seu nomenament.

c) Per finalització del termini del seu mandat.

DOCUMENTS

TIPUS: Sol·licitud
NOM: Altres documents (1) - signed_2024-01-31_Prop Llei del Raonador ciutadà?
UNITAT: Serveis Generals
ORIGEN: Administració
CODI SEGUR DE VERIFICACIÓ: 2b20ba7f-280b-474a-8b81-038a82181a31
IDENTIFICADOR: ES_XXXXXXXX_2024_000000000000000000000000040119
ESTAT D'ELABORACIÓ: Definitiu

REFERÈNCIES

EXPEDIENTS: C1300-0043/2024 - 31/01/2024 13:22
REGISTRE D'ENTRADA: 0077-2024 - 31/01/2024 13:22
SIGNATURES
JUDITH SALAZAR ÀLVAREZ: 31/01/2024 12:55
CONSELL GENERAL (SIGNATURA): 31/01/2024 13:22

Grup Parlamentari Socialdemòcrata

- d) Per condemna mitjançant sentència ferma per delictes dolós.
 - e) Per incórrer en incompatibilitat, segons les previsions de la present Llei.
 - f) Per manifesta negligència o descuit en l'exercici del seu càrrec.
4. En els cinc primers casos esmentats en l'apartat anterior, el síndic general declara el càrrec vacant, una vegada constata, mitjançant el document corresponent, la causa que l'ocasiona.
5. La incompatibilitat, la negligència o el descuit en l'exercici del càrrec només pot ser declarada pel Ple del Consell General, en sessió pública, amb el vot favorable de dues terceres parts dels seus membres i després d'audiència amb la persona interessada mitjançant un procediment transparent i públic.

Article 7 Retribució

El Consell General assenyala, amb càrrec als seus pressupostos, i dintre del marc general de retribucions vigents per a càrrecs públics, la retribució que ha de rebre el Raonador del ciutadà, que ha de ser adequada i suficient per a l'exercici de les seves funcions i s'ha de correspondre amb l'alt rang de la institució i equiparable en qualsevol cas als més altes càrrecs de l'administració.

Article 8 Vacant

1. Si el càrrec de Raonador del ciutadà queda vacant, el síndic general ha de procedir en la forma prevista a l'article 8.
2. Si la vacant es produeix per expiració del mandat, el raonador continua exercint el seu càrrec en funcions fins a la presa de possessió del nou raonador.
3. En els altres casos de vacant, un cop declarada, el raonador cessa immediatament en les seves funcions i aquestes són exercides interinament per la persona que designi lliurement la Junta de Presidents dels Grups Parlamentaris del Consell General, fins a un màxim de sis mesos.

Article 9 Autonomia organitzativa i pressupostària

1. Els mitjans materials i personals necessaris per a l'exercici de les funcions del Raonador del ciutadà són facilitats pel Consell General, dintre de les seves previsions econòmiques.
2. El raonador del ciutadà prepara un projecte de pressupost adequat a la necessitat d'assegurar l'execució plena, independent i eficaç de les seves responsabilitats i funcions. Aquest pressupost es presenta davant el Consell General per a la seva aprovació i en cap cas es veu reduït d'un any per l'altre a no ser que la reducció afecti de manera generalitzada a altres institucions de l'Estat. L'auditoria financera independent del pressupost del raonador només té en compte la legalitat dels precedents financers i no l'elecció de les prioritats en l'execució del mandat.
3. El raonador del ciutadà designa el personal col·laborador i el personal al servei de la institució que encapçala necessaris i suficients per desenvolupar el seu mandat de manera plena i totalment independent, i d'acord amb el pressupost aprovat pel Consell General.
4. Correspon al raonador del ciutadà establir les normes en matèria de personal, funcionament i règim intern de la institució que encapçala, d'acord amb les disposicions d'aquesta Llei.

DOCUMENTS

TIPUS: Sol·licitud
NOM: Altres documents (1) - signed_2024-01-31_Prop Llei del Raonador ciutada?
UNITAT: Serveis Generals
ORIGEN: Administració
CODI SEGUR DE VERIFICACIÓ: 2b20ba7f-280b-474a-8b81-038a82181a31
IDENTIFICADOR: ES_XXXXXXXXX_2024_000000000000000000000000040119
ESTAT D'ELABORACIÓ: Definitiu

REFERÈNCIES

EXPEDIENTS: C1300-0043/2024 - 31/01/2024 13:22
REGISTRE D'ENTRADA: 0077-2024 - 31/01/2024 13:22
SIGNATURES
JUDITH SALAZAR ÀLVAREZ: 31/01/2024 12:55
CONSELL GENERAL (SIGNATURA): 31/01/2024 13:22

Grup Parlamentari Socialdemòcrata**Títol II De l'actuació del Raonador del ciutadà****Article 10 Gratuïtat i reserva**

1. Totes les actuacions del raonador del ciutadà són gratuïtes per a la persona interessada.
2. Les actuacions del raonador s'han de fer amb la deguda reserva i secret, sense mencionar el nom del reclamant quan aquest ho sol·liciti o quan, pel caràcter de la qüestió, pugui perjudicar-ne l'honor o la intimitat.
3. Les persones que intervinguin en la tramitació de les queixes i reclamacions han de guardar, en els mateixos casos, el mateix deure de reserva.
4. En els informes que elabori el raonador, s'hi poden contenir les referències necessàries a les actuacions practicades, però vetllant sempre per respectar la intimitat i l'honor dels reclamants i de qualsevol altra persona el nom de la qual s'hagi revelat en el decurs de l'enquesta, sense perjudici del que estableix l'article 17.7.

Article 11. Deure de col·laboració i protecció

1. Totes les persones o les entitats públiques o privades estan obligades a col·laborar amb el raonador del ciutadà en l'exercici de les seves funcions, en especial en el relatiu a les queixes i reclamacions que davant d'ell s'hi formulin o en les actuacions que iniciï d'ofici.
2. El compliment d'aquesta obligació de col·laboració s'ha de fer en els terminis més breus possibles i, en tot cas, dins els terminis assenyalats a l'article 15, apartats 4 i 5, d'aquesta Llei.
3. El raonador del ciutadà pot tenir accés a qualsevol informació relativa a l'assumpte que sigui objecte de l'expedient que hagi iniciat. Tanmateix, el raonador pot exigir legalment, si escau, el dret a accedir sense restriccions a tots els documents, bases de dades i materials rellevants, inclosos els que d'una altra manera podrien ser legalment privilegiats o confidencials. Això inclou el dret a accedir sense restriccions als edificis, a les institucions i les persones, incloses aquelles privades de la seva llibertat, on sigui que es trobin, amb les quals pot mantenir contacte sense restriccions. Les persones detingudes o privades de la seva llibertat poden comunicar-se lliurement i sense supervisió amb el raonador del ciutadà i les seves comunicacions (converses telefòniques, correus electrònics o altres mitjans de comunicació) seran considerades privades.
4. El raonador del ciutadà protegeix les seves fonts i molt especialment en el cas d'informants (whistle-blowers) que poden proporcionar informació necessària al raonador per dur a terme les seves tasques de manera plena, independent i eficaç.

Article 12 Queixes i reclamacions

1. Les persones físiques o jurídiques poden instar l'actuació del Raonador del ciutadà mitjançant queixes o reclamacions.

Les queixes o les reclamacions poden ser efectuades per qualsevol persona física o jurídica que invoqui un interès legítim, sigui quina sigui la seva nacionalitat, edat, condició o residència.

En el cas de menors de 12 anys d'edat, ho han de fer els seus representants legals sense necessitat de poder especial.

2. Les queixes i les reclamacions dels particulars cursades al raonador del ciutadà han de ser examinades per aquest. El raonador solament pot rebutjar-les "a limine" si aprecia mala fe; falta de competència, interès legítim, o fonament.

DOCUMENTS

TIPUS: Sol·licitud
NOM: Altres documents (1) - signed_2024-01-31_Prop Llei del Raonador ciutada?
UNITAT: Serveis Generals
ORIGEN: Administració
CODI SEGUR DE VERIFICACIÓ: 2b20ba7f-280b-474a-8b81-038a82181a31
IDENTIFICADOR: ES_XXXXXXXXX_2024_000000000000000000000000040119
ESTAT D'ELABORACIÓ: Definitiu

REFERÈNCIES

EXPEDIENTS: C1300-0043/2024 - 31/01/2024 13:22
REGISTRE D'ENTRADA: 0077-2024 - 31/01/2024 13:22
SIGNATURES
JUDITH SALAZAR ÀLVAREZ: 31/01/2024 12:55
CONSELL GENERAL (SIGNATURA): 31/01/2024 13:22

Grup Parlamentari Socialdemòcrata

3. Les queixes i les reclamacions no poden ser anònimes. Han de contenir totes les dades d'identificació de la persona reclamant, els motius de la queixa o la reclamació, l'exposició dels fets i les persones que hi hagin intervingut i també s'han d'acompanyar amb la documentació acreditativa, si n'hi ha.

3. Fora d'allò establert a l'apartat anterior, les queixes i les reclamacions no estan subjectes a cap requisit formal. Es poden fer personalment o per apoderat o representant amb poder suficient.

4. El rebuig o la inadmissió ha de ser motivat i es comunica a la persona interessada.

Si el rebuig és per incompetència, el raonador ha d'informar, si escau, de l'autoritat o el procediment que al seu entendre sigui el més adequat.

El rebuig inicial de les queixes i les reclamacions no impedeix que el raonador, d'ofici, pugui informar en relació amb els problemes d'índole general que s'hi plantegin.

5. Les queixes i les reclamacions relatives a les funcions del raonador del ciutadà, s'han de dirigir i presentar davant d'aquesta institució.

6. El Raonador del ciutadà, quan rebí la queixa o la reclamació, n'acusa recepció en tot cas i en el termini màxim de tretze dies hàbils, i ha de comunicar a la persona interessada el curs que hi hagi donat.

7. Les queixes i les reclamacions adreçades al raonador del ciutadà poden tenir, d'acord amb les lleis, efectes suspensius en els terminis per a presentar una demanda davant l'administració pública o de la justícia administrativa.

Article 13 Queixes relatives a l'administració de justícia

1. Les queixes o les reclamacions que rebí el Raonador del ciutadà que concerneixin el funcionament de l'Administració de justícia no seran tramitades per ell, que es limitarà a traslladar-les al Consell Superior de la Justícia.

2. Sense perjudici de l'anterior, el raonador mencionarà en el seu informe anual al Consell General les queixes rebudes en relació amb el funcionament de l'Administració de Justícia.

Article 14. Límits a les queixes i reclamacions

1. El raonador del ciutadà no pot intervenir arran de les queixes i les reclamacions que se li plantegin en assumptes en els quals s'hagi instat un procés davant un òrgan jurisdiccional.

2. En cas que, un cop instada la intervenció del Raonador del ciutadà, el mateix assumpte esdevingui l'objecte d'un procés davant un òrgan jurisdiccional, la persona interessada li ho ha de comunicar al més aviat possible. Si el Raonador del ciutadà ha iniciat les actuacions oportunes, les ha d'aturar d'acord amb el que disposa l'apartat 1 d'aquest article.

3. No obstant el que disposa l'apartat 1 d'aquest article, malgrat que s'hagi instat un procés davant un òrgan jurisdiccional pel mateix assumpte, el raonador pot seguir exercint les funcions d'informar, ajudar, aconsellar i assistir els menors d'edat, les víctimes de qualsevol discriminació i les persones amb discapacitat.

Article 15. Procediment de les queixes i reclamacions

1. Un cop admesa a tràmit una queixa o reclamació, el raonador del ciutadà inicia l'enquesta pertinent sobre la realitat dels fets que s'hi al·leguen.

DOCUMENTS

TIPUS: Sol·licitud
NOM: Altres documents (1) - signed_2024-01-31_Prop Llei del Raonador ciutadà?
UNITAT: Serveis Generals
ORIGEN: Administració
CODI SEGUR DE VERIFICACIÓ: 2b20ba7f-280b-474a-8b81-038a82181a31
IDENTIFICADOR: ES_XXXXXXXXX_2024_000000000000000000000000040119
ESTAT D'ELABORACIÓ: Definitiu

REFERÈNCIES

EXPEDIENTS: C1300-0043/2024 - 31/01/2024 13:22
REGISTRE D'ENTRADA: 0077-2024 - 31/01/2024 13:22
SIGNATURES
JUDITH SALAZAR ÀLVAREZ: 31/01/2024 12:55
CONSELL GENERAL (SIGNATURA): 31/01/2024 13:22

Grup Parlamentari Socialdemòcrata

2. Aquesta enquesta no ha de ser objecte de cap tràmit formalitzat.
3. L'enquesta s'ha de portar a terme sense dilació i, com a regla general, no s'ha de perllongar més de tres mesos.
4. Si la queixa o la reclamació concerneix una administració pública o qualsevol altra entitat o organisme públic, el Raonador del ciutadà ha de fer-ne saber el contingut a l'administració, l'entitat o l'organisme esmentats, perquè el seu cap o responsable trameti un informe escrit al respecte en el termini màxim d'un mes. Si, a més, la queixa o la reclamació concerneix persones concretes, el Raonador del ciutadà també ha de sol·licitar a aquestes persones que responguin, per escrit i en el mateix termini, sobre els fets o les circumstàncies que en són objecte, adjuntant-hi els documents o els testimonis que considerin oportuns.
5. Si la queixa o la reclamació concerneix una persona o entitat privada, el raonador del ciutadà ha de fer saber a aquesta persona o al representant legal d'aquesta entitat el contingut de la queixa o la reclamació esmentades, perquè trameti un informe escrit al respecte en el termini màxim d'un mes.
6. En cas que hagin transcorregut els terminis assenyalats als apartats 4 i 5 anteriors sense que les persones o entitats requerides hagin tramès l'informe escrit, el raonador del ciutadà s'hi ha d'adreçar novament per recordar-los la necessitat de fer-ho.
7. Si, malgrat haver-s'hi adreçat per segona vegada, les persones o entitats requerides no trameten l'informe escrit, o si aquest informe és incomplet o insuficient, el raonador del ciutadà ho ha de fer constar en els informes anuals o extraordinaris que elabori, i pot fer públics la identitat i el càrrec, o la denominació de les persones o entitats de què es tracti.
8. Una vegada conclosa l'enquesta, el Raonador del ciutadà ha d'informar del resultat de les investigacions que ha portat a terme la persona que hagi fet la queixa o la reclamació, i la persona o entitat pública o privada que n'hagi estat destinatària.

Article 16. Actuació d'ofici

1. Encara que no s'hagi plantejat cap queixa o reclamació concreta, el raonador pot, d'ofici, elaborar informes o fer recomanacions sobre qüestions d'interès per als ciutadans o la societat en general, o sobre matèries vinculades a qualsevol de les funcions que té encomanades.
2. Encara que no s'hagi plantejat cap queixa o reclamació concreta, si el raonador té coneixement d'algun cas de discriminació, racisme, xenofòbia, antisemitisme o intolerància, així com de qualsevol altre assumpte dins del marc de les seves competències, pot fer una enquesta d'ofici d'acord amb el procediment que es regula al títol II d'aquesta Llei.

Article 17 Fermesa de les decisions i resolucions

Les decisions i les resolucions del Raonador del ciutadà no són susceptibles de recurs ni de cap reclamació, sense perjudici de les eventuais reclamacions judicials que puguin escaure en virtut del que preveu l'ordenament jurídic andorrà.

Article 18 Informe anual

1. El raonador presenta anyalment, en una sessió ordinària del primer període de sessions del Consell General, un informe detallat de les seves actuacions.

DOCUMENTS

TIPUS: Sol·licitud
NOM: Altres documents (1) - signed_2024-01-31_Prop Llei del Raonador ciutada?
UNITAT: Serveis Generals
ORIGEN: Administració
CODI SEGUR DE VERIFICACIÓ: 2b20ba7f-280b-474a-8b81-038a82181a31
IDENTIFICADOR: ES_XXXXXXXXX_2024_000000000000000000000000040119
ESTAT D'ELABORACIÓ: Definitiu

REFERÈNCIES

EXPEDIENTS: C1300-0043/2024 - 31/01/2024 13:22
REGISTRE D'ENTRADA: 0077-2024 - 31/01/2024 13:22
SIGNATURES
JUDITH SALAZAR ÀLVAREZ: 31/01/2024 12:55
CONSELL GENERAL (SIGNATURA): 31/01/2024 13:22

Grup Parlamentari Socialdemòcrata

2. En l'informe anual, el raonador del ciutadà pot fer constar les persones o les entitats públiques o privades que han desatès els seus advertiments, recomanacions, recordatoris o suggeriments.
3. L'informe anual ha de versar sobre totes les matèries relatives a les funcions que té encomanades el Raonador del ciutadà, i ha de fer menció de la tasca general que ha portat a terme i dels casos en què ha treballat individualment.
4. El Raonador del ciutadà pot suggerir que es promoguin i adoptin reformes legals o reglamentàries en les matèries relatives a les funcions que té encomanades.
5. El Raonador del ciutadà pot proposar en l'informe anual les modificacions d'aquesta Llei que consideri convenients per facilitar i millorar el funcionament de la institució que representa. Aquestes propostes no poden concernir, però, els requisits de nomenament del raonador del ciutadà.
6. En casos d'urgència i importància, el raonador del ciutadà pot presentar informes extraordinaris que són debatuts en la forma que decideixi el Consell General.
7. El Consell General ha de publicar els informes del Raonador del ciutadà al Butlletí del Consell General, sense perjudici de les altres formes de publicació que es puguin establir.”

Article 19 Advertiments, recomanacions, recordatoris i suggeriments

1. En l'exercici de les funcions que té encomanades, el raonador pot formular a les persones o les entitats públiques o privades els advertiments, les recomanacions, els recordatoris dels deures legals que tenen i els suggeriments perquè adoptin unes mesures determinades. En tots els casos, aquestes persones i entitats estan obligades a respondre per escrit en el termini màxim d'un mes.
2. Si l'advertiment, la recomanació, el recordatori o el suggeriment concerneix una administració pública o qualsevol altra entitat o organisme públic, i el seu cap o responsable no pren les mesures adequades al respecte, o no informa de les raons per les quals no s'han adoptat aquestes mesures, el raonador del ciutadà pot fer saber al superior jeràrquic que correspongui els antecedents que concorrin i l'advertiment o la recomanació fets. Si malgrat això no s'obté una justificació adequada, el Raonador del ciutadà ho fa constar en els informes anuals o extraordinaris que elabori.
3. Si l'advertiment, la recomanació, el recordatori o el suggeriment concerneix una persona o entitat privada, i aquesta persona o el representant legal d'aquesta entitat no pren les mesures adequades al respecte, o no informa de les raons per les quals no s'han adoptat aquestes mesures, el Raonador del ciutadà ho fa constar en els informes anuals o extraordinaris que elabori.
4. Si en l'exercici de les funcions que té encomanades el raonador del ciutadà constata que hi ha indicis de la comissió d'infraccions administratives o penals, ho fa saber a l'autoritat administrativa competent o al Ministeri Fiscal, respectivament.

Article 20 Relació amb el Consell General

1. El Consell General, a proposta del síndic general, determina la forma en què s'ha de debatre l'informe del raonador.
2. El raonador pot ser requerit perquè comparegui davant del Ple del Consell General o davant la Comissió que aquest designi per debatre els informes presentats.

DOCUMENTS

TIPUS: Sol·licitud
NOM: Altres documents (1) - signed_2024-01-31_Prop Llei del Raonador ciutadà?
UNITAT: Serveis Generals
ORIGEN: Administració
CODI SEGUR DE VERIFICACIÓ: 2b20ba7f-280b-474a-8b81-038a82181a31
IDENTIFICADOR: ES_XXXXXXXXX_2024_000000000000000000000000040119
ESTAT D'ELABORACIÓ: Definitiu

REFERÈNCIES

EXPEDIENTS: C1300-0043/2024 - 31/01/2024 13:22
REGISTRE D'ENTRADA: 0077-2024 - 31/01/2024 13:22
SIGNATURES
JUDITH SALAZAR ÀLVAREZ: 31/01/2024 12:55
CONSELL GENERAL (SIGNATURA): 31/01/2024 13:22

Grup Parlamentari Socialdemòcrata

3. El raonador pot ser requerit, en qualsevol moment d'acord amb el procediment establert en el Reglament del Consell General, per una Comissió Legislativa Permanent o pel Ple del Consell General perquè comparegui per informar d'afers de la seva competència.

Disposició derogatòria

A l'entrada en vigor d'aquesta llei, queden derogades la *Llei de creació i funcionament del raonador del ciutadà de 4 de juny de 1998*, la *Llei 79/2010, del 25 d'octubre, de modificació de la Llei de creació i funcionament del raonador del ciutadà* i la *Llei 26/2017, del 23 de novembre, de modificació de la Llei de creació i funcionament del raonador del ciutadà, del 4 de juny de 1998*.

Disposició final primera - Modificació de la Llei qualificada del tribunal constitucional

Es modifica l'article 45 de la Llei qualificada del Tribunal Constitucional, del 3 de setembre de 1993, que queda redactat de la manera següent:

"Article 45

1. El recurs o procés directe d'inconstitucionalitat contra lleis i decrets legislatius pot ser iniciat, en el termini de trenta dies naturals comptats des de la data de publicació de la norma, per una cinquena part dels membres de dret del Consell General, pel cap de Govern, pel raonador del ciutadà i per tres Comuns."

Disposició final segona - Modificació del Codi de l'administració

Es modifica l'apartat 3, de l'article 124 del Codi de l'administració, que queda redactat de la manera següent:

"Article 124. Règim jurídic

(...)

3. El termini per formular recurs administratiu és d'un mes a comptar de la data de la notificació de l'acte objecte de recurs, excepte que una queixa o reclamació formulada davant la institució del raonador declari els efectes suspensius del termini per interposar recurs o quan s'estableixi per llei un termini diferent.

(...)

Disposició final tercera - Modificació de la Llei 9/2022, del 7 d'abril, del Procediment Contenciós Administratiu

Es modifica l'article 17 de la Llei 9/2022, del 7 d'abril, del Procediment Contenciós Administratiu, que queda redactat de la manera següent:

"Article 17. Termini

1. El termini per a la interposició del recurs contenciós administratiu és de dos mesos a comptar de la data de la notificació de l'acte, quan aquest sigui impugnabla directament en via jurisdiccional, o de la data de la notificació de la resolució del recurs administratiu previ. Si no s'ha produït la notificació, el termini és de sis mesos a comptar de la data en què la sol·licitud o el recurs s'hagin de considerar desestimats per silenci administratiu, d'acord amb les disposicions legals aplicables.

2. El termini per a la interposició del recurs de lesivitat és de dos mesos a comptar de la data de la declaració de lesivitat.

3. Si el recurs s'adreça contra una actuació en via de fet, el termini és de dos mesos a comptar del moment en què l'actuació administrativa és coneguda pel recurrent.

4. Les queixes i reclamacions formulades davant la institució del raonador del ciutadà poden suspendre aquests terminis en cas que aquesta institució en declari els seus efectes suspensius, per estimar que amb la seva actuació es pot resoldre la queixa o reclamació de manera favorable per a l'administrat.

DOCUMENTS

TIPUS: Sol·licitud
NOM: Altres documents (1) - signed_2024-01-31_Prop Llei del Raonador ciutada?
UNITAT: Serveis Generals
ORIGEN: Administració
CODI SEGUR DE VERIFICACIÓ: 2b20ba7f-280b-474a-8b81-038a82181a31
IDENTIFICADOR: ES_XXXXXXXXX_2024_000000000000000000000000040119
ESTAT D'ELABORACIÓ: Definitiu

REFERÈNCIES

EXPEDIENTS: C1300-0043/2024 - 31/01/2024 13:22
REGISTRE D'ENTRADA: 0077-2024 - 31/01/2024 13:22
SIGNATURES
JUDITH SALAZAR ÁLVAREZ: 31/01/2024 12:55
CONSELL GENERAL (SIGNATURA): 31/01/2024 13:22

Grup Parlamentari Socialdemócrata**Disposició final quarta- Entrada en vigor**

Aquesta Llei entrarà en vigor el mateix dia de la seva publicació al Butlletí Oficial del Principat d'Andorra.